

## A HÍD JÓZSEF ATTILA-KÉPE

---

1.

József Attila nevét a Hídban 1937-ben írják le először halálhíre kapcsán — holott nem kétséges, nevét és művét ismerték már előbb is. A körülmények összejátszásával magyarázható csupán, hogy a József Attila iránti érdeklődés a Hídban csak lehetőség maradt, hogy csak 1937 után figyeltek fel rá. Pár év múltán Petőfivel és Adyval együtt emlegették, művét pedig közkinccsé tették a 10. Híd-füzetben.

Ennek az aránylag kései reagálásnak az okát egyrészt a Híd irodalmi tájékozódásának jellegében, másrészt József Attila viszonylagos ismeretlenségének és problematikus költészetének tényében kell keresnünk. Nemcsak a Híd, a magyarországi irodalmi köztudat is valójában tragikus halálakor döbbsent rá, mit veszített. Halála után hazájában megkezdődött kisajátítása, amelyről Sándor Pál oly kemény szavakkal emlékezik meg Az igazi József Attila című füzetében, mondván, „Szabó Dezső bizarr szava, hogy a költő sírján gaz s barátok teremnek, kísértetiesen ilienek József Attilára”: „Szerkesztők, akik sohasem fogadták el írásait, politikusok, akik csepülték, ismerősök, akik bosszantották, kispolgárok, akik kéjjel vájkáltak családi és személyes dolgaiban — egyre vehemensebben és mind nagyobb tömegben reklamálják magukénak, s lassanként kialakul az irodalmi köztudatban, hogy Magyarország háború utáni költőnemzedékének legnagyobbika, dédelgetett költőzseni volt az, aki tragikus halálát lelte a kerekek alatt...” A Híd szerkesztői, ugyancsak 1940-ben, a József Attila-füzet bevezetőjében arról beszélnek, hogy „nem vállalják a felelősséget a jövő előtt azért, hogy József Attiláról idejében meg nem emlékeztek”, és „József Attilával szolgálatot akarnak tenni annak a népnek és osztálynak, amelyhez ő is, mi is tartozunk”, illetve „vele együtt oda-tartozunk”. A József Attila-kérdéshez való közeledésnek mind indítékai, mind eredményei jellemzőek a Hídra. Akkor vállalja, amikor világnézete

kialakul, egyértelműen munkásmozgalmi lesz. Ekkor tartja a költőt Petőfi és Ady méltó párjának, költészetét a „legnagyobb kulturális értéknek”. Ezt írta: „Talán nem tévedünk az értékelésben, hogy József Attila versét mindjárt Petőfi és Ady után adjuk a vajdasági magyar olvasók kezébe. A költőkről alkotott vélemény csak évtizedek után tisztázódik, felelősség tehát egy fiatal, egy »modernet« Petőfi és Ady mellé állítani — de mi vállaljuk ezt a felelősséget”. S egészen nyomatékosan nevezik a versválogatás bevezetőjében József Attilát „a magyar jelen legnagyobb költőjének”.

Tanulságos tehát az az eszmei-esztétikai út, amelyet a Híd indulásától József Attila „felfedezéséig” megtett, hiszen a magyar irodalommal kapcsolatos „válogatása” tükrözte a folyóirat döntő irányát is. Indulásának első éveiben a csehszlovákiai Sarló-mozgalom ihlette, nemcsak a cím hirdette Híd-gondolattal, hanem a falukutató program meghirdetésével is. Igaz ugyan, hogy e program megvalósulására a Szervezett Munkás szemlélete is hatott, hiszen az agitációs helyzetjelentések kerültek túlsúlyba a szociográfiaiak ellenében, s megcsillant az etnográfiai érdekűség is, de a „falú” felé fordulás „irányán” mindez alig módosított. Pedig a harmincas években nemcsak parasztkérdés létezett már, mégha a szegény-parasztság alkotta az elégedetlenek táborának nagyobbik hányadát a külvárosok proletárnépével szemben. Azzal, hogy mint egy ideológiai szempontból is a falu-kérdésen alapult a folyóirat szemlélete, nemcsak a társadalmi állapotok kényszerének engedelmességet, hanem annak a lényegében differenciálatlan eszmeiségnek is, amely a magyar nyelvű haladó sajtóból és irodalomból feléje áramlott. Olvashatjuk tehát mind Fábry Zoltán, mind Balogh Edgár nevét és írását a Hídban. A recenziók a csehszlovákiai és romániai magyar nyelvű sajtóról informálnak, a folyóirat irodalmi érdeklődésének középpontjában azonban a magyarországi népi írók állnak. Értékelésük évfolyamról évfolyamra változó, alakuló. Nemcsak a Sarló vezette a lap munkatársait a falu-problémához, s a népi írókkal rokonszenvező érdeklődéshez, hanem pl. Szabó Dezső is, akinek Feltámadás Makucskán című művét a Híd legelső száma ismerteti. Nem érdektelen természetesen az sem, hogy a népi írók interpretációját hogyan színezi a Híd sajátos, a húszas évek mozgalmi irodalmától örökölt szemlélete, azon a kétségtelen rokonszenven kívül, amelyet a népi írók mozgalma iránt mutat. Három mozzanatot figyelhetünk meg ezzel kapcsolatban a Hídban.

Az elsőt és a Hídra jellemzőt Móricz-kritikának is nevezhetjük, hiszen a falu kérdésköre kapcsán merült fel annak a parasztábrázolásnak a helyessége, amelyet Móricz Zsigmond fémjelzett a legszembetűnőbben a húszas-harmincas években. A Híd cikkírója a tízes évek Móriczát kéri számon, mondván, hogy „azt a szívszaggató, könnyes-véres kacagást, mellyel valamikor a tüdővésztes mosónő keresgélte össze a krajcárkáit, hiába keressük”, mert „az író megnőtt, de az ember mintha egy picikét megkurtult volna” (Takács Zoltán: Móricz Zsigmond három arca). Az

asszony beleszól című 1934-ben megjelent regényéről szóló recenzió a „harcos”, a „majdnem forradalmár” író emlegeti, aki egykor „éles szemével felfedezte a visszasságokat, s azokat a nagy művész virtuozitásával, s a nagy ember lelkiismeretességével vágta a társadalom szemébe.” A bíráló a Móricz-műben nem találja a „magyar televény fanyar, átható szagát”, mert a regényből már a „nagyvárosi polgár beszél hozzánk”.

A Móricz-kritikából kitetszik, hogy a Híd a népi írók műveiben „a föld fiainak igazságáért folytatott körömszakadtáig tartó csata” ábrázolását keresi és találja meg, hiszen az „igazi” parasztot a kisparasztban és a földmunkásban fedezi fel. Tehát nem Móricz Zsigmond az írójuk, hanem Veres Péter és Darvas József. Az alföld parasztságáról szóló kis kritikában olvashatjuk: „Veres Péter könyvével nem azt akarja bemutatni, hogy milyen az alföldi parasztság, hanem azt, hogy miért olyan — amilyen... Az ismertető igazán zavarban van, amikor rövid mondatokban akarja ecsetelni ezt a könyvet, mely az alföldi parasztság hamisítatlan életét adja első ízben s valóban alulról készült szociográfiai szintézisből...” Darvas József: Fekete kenyér című regényének részletét pedig ilyen ajánló sorokkal vezeti be a Híd: „Új magyar regényíróval ismeretjük meg olvasóinkat. Darvas József kemény, reális vonásokkal festi meg a magyar paraszt elnyomorodott, robotos életét, az ezeréve elnyomott, babonás, tudatlanságba taszított falu világát. Ez a szomorú világ ott terpszkedik az Alföldön, azon az Alföldön, ahol játszi kedvű költőink a pacsirtadalos, ringó búzatáblás, akácfavirágos magyar valóságot vélik fellelni. A föld alatti nyomortanyák dohos reménytelenségében azonban írónk rámutat arra a lassan kibontakozó, de egyre acélosabb fejlődésnek induló, új magyar parasztra, akiben már nem a beletörődő szolgálék hunyorog, hanem a Dózsa-ivadékok kemény, jövőtépítő ereje feszül.” Nyilvánvaló a szemléletbeli változás a Hídban az előző évek még erősen romantikus népszemléletével szemben. Darvas Józsefben 1936 nyarán már a „félreérthetetlen osztálytapasztalat íróját” ünnepli, akinek műve „jóval túl van a Móricz Zsigmond-féle paraszti irodalmon”. A Híd recenzensei tehát most már a kizsákmányolás tárgyi tényeit keresik a népi írók alkotásaiban — A puszták népe szövegében is, külön kiemelve a pusztai cselédség „koldus életszínvonalát”, a gazdasági elnyomással párosult nemi kizsákmányolását és a világtól való elszigeteltségét. A recenzió a következő mondatokkal zárul: „A nagybirtokok cselédsége ma a magyar munkásosztály legöntudatosabb rétege, mely a szervezkedésnek a legelemibb formáihoz sem jutott még el. De Illyés megállapítja, hogy lelke mélyén ott szunnyad a lázadás ösztöne, a bosszúszomj. És az a tőkés fejlődés, mely a gépek elterjesztésével megrikítja sorait, kapcsolatba hozza egyúttal a gépeket kezelő ipari munkásokkal is, és így megindítja benne az osztályöntudatosodás folyamatát.”

Nem véletlen, hogy a Magyarország felfedezése című sorozat megjelenésakor a Híd cikkben méltatja a vállalkozás társadalmi jelentőségét.

Ám akkor, amikor a cikk szerzője (T. I.) a magyarországi társadalom legégetőbb kérdései között a földosztást, a nagybirtok megszüntetését és a korszerű demokratikus politikai törvények megalkotását emlegeti, „megtisztult ideológiáról, szociális tartalmú parasztdemokráciáról” beszél — a Hídban folyó eszmei viták ellentmondásokat tükröző jellegéből következően is. Ezek az ellentmondások nyomon követhetők a falukutatók műveit ismertető írásokban, hiszen a harmincas évek derekán a Híd már nemcsak a „nép súlyos életének” tényei érdeklik, hanem az a mozgalom is, amely a Márciusi Front „népies demokráciájába” torkollott, s amelynek nemcsak 12 pontját közölte a Híd 1937. novemberében, hanem a Front kiáltványának főbb tételeit is. Ismertetik Féja Géza, (Viharsarok), Kovács Imre (Néma forradalom), Erdei Ferenc (Futóhomok), Veres Péter (Számadás) munkáit, majd figyelmük a népi írók bírósági pereire irányul — most már nemcsak osztályszempontból, hanem az erősödő fasiszta nyomással szembeszegülő népfrempolitika szemszögéből is, mint-hogy a Híd a magyarországi fasizálódás jeleit éberrel figyelte, s a magyar fasizmus veszélyét a jugoszláviai magyarság érdekei szempontjából mérlegelte. A Féja Géza és Kovács Imre felett kimondott bírósági ítéletre például többször is visszatérnek. A Híd Krónika című rovatában (1937. november) a Márciusi Front a népi demokráciáért és A vásárhelyi találkozó, valamint Vass László kommentárja (Féja Géza öt hónapja) mellett a magyar uralkodó osztályoknak a jobboldal iránti rokonszenvéről van szó: „Mint köztudomású, a jobboldali garázdálkodás nagy mértéket ölt, valamit tehát tenni kell, hogy a közvélemény megnyugodjon. Előszednek egy tizedrangú figurát, Szálasit, és nem történik vele semmi. Letartóztatják Kémeri Nagyot, és szabadonbocsátják. Végül mégis kell, hogy valami történjék. Előszednek egy letört író, Szabó Dezsőt — és elítélik. Valaminek történnie kell a sajtóban is. Elkobozzák a Népszavát, megrendszabályozzák a kisgazdapárti Nemzetet, de nem bántják a gombamódra szaporodó hitlerista lapokat, s nem lépnek fel „intellektuális garázdálkodásuk” ellen sem. Ám „előveszik Félját, és elítélik 5 hónapra. Felelősségre vonják Kovács Imrét, és elítélik 3 hónapra. Mind a kettőt a magyar parasztságról írt objektív könyvek alapján — nemzetgyalázás és izgatás címén.” Átveszik 1937 decemberében a pozsonyi Új Élet cikket, amely ugyancsak Féljék perével foglalkozik, idézve következő mondatait is: „Mi egészen mást vártunk, mint Féja Géza és Kovács Imre elítélését. Azt vártuk, hogy a vádlottak padjára ültessék például Pallavicini Alfonz örgrófot. Azt az embert, aki »Néma forradalom« szerint nem tűri, hogy latifundiuma területén új falvak épüljenek. És aki ezért földig romboltat kicsiny, magyar parasztházakat...” A Hídban, a már emlegetett mozzanatok harmadikjaként, itt állapotodott meg a népi írók iránti feltűnő érdeklődés — s itt, ezen a ponton fordul a folyóirat figyelmé József Attila felé is.

Annak, hogy József Attilát aránylag megkésve fedezték fel a Hídban, szemléletbeli okai voltak. Abban a szellemi közegben, amelyet a Híd közvetített a harmincas évek nagyobbik részében, József Attila neve már nem bukkant fel: Ő a Szép Szó és nem a Válasz munkatársa volt, a Korunkban pedig 1932—1934 között publikált. Ki a faluba! című Fábíán Dániellel közösen írt röpirata négy esztendővel megelőzte a Híd indulását. A Szép Szót ugyan haladó szelleműnek minősíti a Híd 1937 novemberében a folyóirat szlovákiai körútja kapcsán írt glosszájában, de csak a magyarországi helyzet, a fasizmus fenyegette szólásszabadság problémájával kapcsolatban: „Szinte üdítően és reményterjesztően hat minden igaz magyarra ezeknek az embereknek a kiállása és állásfoglalása minden elnyomás, szociális igazságtalanság, jogtiprás ellen. Biztató jel az, hogy Magyarországon, ahonnan eddig mindig csak a jog és az igazság arculcsapásának hírei jutottak el hozzánk, vannak — és joggal tételezhetjük fel, hogy nagyon sokan vannak — olyanok, akiknek ezek az igazságtalanságok éppúgy fájnak, mint nekünk, és akik éppoly kitartással keresik a gyógymódot, mint mi. De szomorú jel ebben a látogatásban az, hogy magyar emberek szavukat csak akkor emelhetik fel nyíltan és háborítatlanul, ha Magyarország határait átlépték.”

József Attila verse 1937 novemberében bukkant fel a Hídban, amikor átveszi a csehszlovákiai Magyar Nap 1937. október 17-i számából Vass László: Féja Géza öt hónapja című cikkét (mellékesen: a Kanadai Magyar Munkás is közli ezt az írást). Vass László, a csehszlovákiai magyarság jeles publicistája, a Magyar Nap munkatársa — s mint Arató Endre írja, „később a polgári demokrata irányzathoz csatlakozott” —, a Féja-pert kommentálja olyan szellemben, amelyet a Híd is a magáénak vallott mind a népi írók megítélésében és a fasizálódó magyarországi helyzet értékelésében, mind pedig az írói magatartás sajátos „kisebbségi” jellege vonatkozásában. Ennek az írásnak még helyi vonatkozásai is a Hídba illőek. „Majd minden munkáskönyvtárban megvan a Viharsarok — írja Vass László —, és akik nem tudtak hozzájutni, azoknak lapjainkban idéztük, szuggeráltuk — elsősorban az ingadozóknak — ezt a biblikus erejű könyvet... Tanúskodhatunk, levelekkel, írásokkal bizonyíthatjuk, hogy ez a könyv valóban csodaszerként hatott az ingadozókra. Féja, Illyés Gyula, Kovács Imre könyvei az utódállamok magyarsága között éppen szociális igazságuk miatt felbecsülhetetlen missziót végeznek!...” Hadd hivatkozzunk a Híd könyvterjesztő mozgalmára a fentiekkel kapcsolatban. Mind az Olvasd a haladás könyveit! típusú felszólítások kapcsán közölt jegyzékekben, mind a Híd mozgókönyvtára listáin ott vannak a népi írók művei is.

Vass László cikke befejező részében a Viharsarok előszavára hivatkozik, mondván, hogy Féja ősenek „a XVI. század szociális hangú prédikátorát, Szkhárosi Horváth Andrást” választotta, majd így folytatja:

„Négyszáz évvel ezelőtt hatalmas magyar néptömegek hallgatták és fogadták be szomjas szívükbe a szociális igazságot jelentő krisztusi szavakat. Ma a névtelenek, a nincstelenek, a porig lesújtott szegény Tiborcok ott sorakoznak a Féja Gézák mögött, az újszavú prédikátorok »vádoltak padján«, izzó magyarságukban megerősödve, és zúgva harsogják az új »Psalmus Hungaricus«:

Adtál földművest a tengernek,  
adj emberséget az embernek.  
Adj magyarságot a magyarnak,  
hogy mi ne legyünk német gyarmat...

A szenvedő magyar nép mindig megérti az ő prédikátorait, és mindenkor híven követi...

Ez az új „Psalmus Hungaricus” József Attila verse, a Hazám című szonettciklus hetedik darabja, amely most idézettként és a költő neve nélkül került a jugoszláviai magyar olvasó szeme elé, hiszen a Szép Szó is csak 1937 júniusában publikálta a Mi a magyar most? című különszáma bevezetőjeként.

A Híd decemberi száma viszont már a költőt búcsúztatja S. aláírású, lírai ihletésű cikkben. Emelkedett hang, a költő életének metaforikus megfogalmazása jellemzi, szóhasználatában pedig elüt a Híd cikkeinek stílusától. József Attila sorsa a XX. századi költősors. „Rövid volt ez az élet, s kibírhatatlansága kergette a szárszói tehervonat kerekei alá” — írja a szerző, hiszen „költői és emberi életet élni egy volt a kinnal”. Az halt meg, aki egykor hetykén dalolta a „nincsen apám, se anyám” dalát, s lett az „új magyar kínok bárdja”, aki „szépet és jót akart a magyar népnek”. A kis írás tehát megmarad az „ember és költő volt” általánosságánál, az élet és a költészet konkrétumai helyett pedig a „földi fényeségek magtalan mezei” emlegetésével elégedett meg.

A Híd József Attila-interpretációja csak 1940-ben folytatódik ott, ahol 1937. novemberében megszakadt. A Híd-könyvtár 10. füzeteként megjelent József Attila válogatás bevezetője, rövidege ellenére is a legfigyelemreméltóbb. Ez a névtelen írás felhasználja a Híd népi írókkal kapcsolatos eszmei tapasztalatait, amelyeket a népfrempolitika szellemében fejleszt tovább, mintha csak most igazolódna az ifjú költő állítása arról, hogy ő „az utca és a föld fia”, minthogy a Híd is, a harmincas évek végén már tudatosan vállalja nemcsak a vajdasági magyar parasztság, hanem munkásság harcainak képviselőjét is — az előző évek parasztközpontú szemléletét túlhaladva. Elannyira, hogy a bevezetőben a hangsúly már a proletárgyermek életrajzán van, kinek apja „egy földhözragadt

szegény, együgyű, félig román, félig magyar szappanfőző”, anyja pedig „egy törekeny, agyondolgozott, az élet csapásaitól ezerszeresen meggyötört, beteges mosónő”. A cikk József Jolán könyve nyomán rajzolja meg a költő életét, s hosszabban a gyermekkor rajzánál időzik, hogy József Attila lelkialkatát, érzelmi megnyugtatót a gyermekkori szenvedések rémképeivel magyarázza — már-már az élet-értelmezés pszichoanalitikus felfogása szellemében: „Többször olyan nagyon megverték, hogy ezek a verések rémképekként későbbi életében is számtalanszor eszébe ötlöttek, s költészetére, egész szellemi alkatára és életerejére végzetesen hatottak... A nyomor, a nélkülözés, a betegség külön-külön és együttesen súlyos lelki válságok elé állítják, amelyek a gyermekkorában már többször felöttlő lelki betegségeket fokozzák. Egész életén átvonul az öngyilkosság kísérete, amelytől állandóan szabadulni igyekszik, életének sivársága azonban nem táplálja ezt az igyekezetet...”

A bevezetőből három állítást kell kiemelnünk. Az egyik a mozgalmi költővel kapcsolatos. A bevezető szerzője semmi jelét nem adja, hogy tudomása lenne József Attila és a Kommunisták Magyarországi Pártja közötti összeütközésről. „A csapások — olvashatjuk — amelyek a családot később sem kerülték el, világnézetileg az igazi haladó erők mellé sodorták, amelyek mozgalmaiban halála napjáig szorgalmasan tevékenykedett...” A másik József Attila költészetének általános jellemzését érinti. Talán Szélpál Árpád: A szocialista költő című tanulmánya gondolataihoz áll legközelebb ez az értékelő jellemzés (A Szép Szó József Attila-émlékszámban), amely a Híd irodalomszemléletének és irodalompolitikájának is dokumentuma: az eszményi költő típusának főbb ismérvei sorakoznak fel itt egyetlen bekezdésben:

„Költészete híven visszatükrözi ezt az életet. Szerteágazó műveltsége, a tudományos, politikai és társadalmi kérdésekben való jártassága, a mai kor nagy küzdelmeiben való tevékenység részvétele, a művész látnoksága és a költő zsenialitása hagytak nyomot ezen a költészetben. Nagy intelligenciájú egyénisége, szertelen ellenzékisége, a verseiből áradó minden ember iránti szeretete ellenállhatatlanul vonzóvá teszi mindenki számára. Mozgalmi versei nem ködbe burkolódzó elvont szépségek, hanem gyakorlati útmutatás arra, hogy hogyan és mit kell tenni ahhoz, hogy a sorsa mindenkinek jobb legyen. A proletáréletből és harcokból nőtt versei tökéletesek...” A bevezető harmadik állítása talán a legjelentősebb. József Attila költői nagysága felismerésének és megvallásának szép dokumentuma a következő mondat: „A magyar jelen legnagyobb költője így távozott el harminckét éves korában az élők sorából.” A Híd irányvonalának ismeretében természetesen azon sem kell csodálkoznunk, hogy a bevezető első részében József Attilát népi írónak nevezik, mondván, hogy „József Attila minden verse kincse a magyar népi irodalomnak.” Következik ez a Hídra jellemző összefoglaló szemléletből. Amikor a „proletár-” és „parasztkérdést” együtt tárgyalja, írásába az előző évfolyamok egy-

értelműbb falukutató orientációjának emlékét és hatását is beleszővi. Még akkor is, ha a „népi író” fogalma nyilvánvalóan nem azonos azzal, amellyel Magyarországon az Illyés Gyula, Veres Péter, Darvas József, Kovács Imre, Erdélyi József, Sinka István stb. nevével összeforrt irodalmi-politikai csoportosulást minősítették. A Híd-ban is tudhatták, hogy József Attila elhatárolta magát ettől az „új népies iránytól”, hiszen nyilatkozata ugyanabban a Magyar Nap című lapban jelent meg, melyből pár esztendővel azelőtt Vass László cikkét átvették, s olvashatták a Szép Szóban is. De feltételezhetjük annak a tendenciának a hatását is, amely a negyvenes évek első felében válik szembeötlővé olyan, a népi írói mozgalmat összefoglaló és bemutató könyvekben, mint amilyen pl. Juhász Gézáé (Népi írók, Bp. 1943) és Gombos Gyuláé (Álom az országról. Bp. é. n.) és a Magyar Élet nevű kiadó irodalompolitikájában. József Attila helye ezekben az értelmezésekben a „népi írók” között van.

A válogatás minden bizonnyal a József Attila összes versei és műfordításai (Sajtó alá rendezte Bálint György. Cserépfalvi, Budapest, 1940.) című kötet alapján készült, minthogy itt jelenik meg először kötetben a Hordunk vinnyogó kosarat című József Attila-vers, amelyet a Híd füzete is tartalmaz. Összesen 21 vers került a füzetbe, sajátos elrendezésben. A rövidebb versek, köztük a szegényember-versek is, A város peremén és a Levegőt! című költemények köré csoportosulnak, úgy, hogy A város peremént a Fiatal életek indulója és a Tiszta szívvel vezetik be, a Levegőt! után pedig a Kész a leltár, a Vigasz, a Hordunk vinnyogó kosarat címűek következnek. A válogatás központi helyét a Hazám hét szonettje foglalja el, melyből 1937-ben Vass László idézett. A válogatás a költő művét teljességében akarta szemléltetni, mégha a „természetet, a szerelmet, a világmindenség áhitatát” megéneklő versei kimaradtak is. A válogatás legnagyobb érdeme kétségtelenül a Hazám központi helye, amely ugyancsak a Hídban tükröződő „munkás-paraszt” tájékozódással van összefüggésben. Időszzerűségének sajátos, a hazai társadalmi és politikai helyzetből eredő vonatkozásai indokolták e versciklus kiemelt helyét. A nemzeti nyomor, az „ezernyi fajta népbetegség”, az erőszakra épült világrend képe, a nagybirtok, a kivándorlás, a „munkásosztály helyzete”, a fasiszmus fenyegetése, a „fel kéne szabadulni már” gondolata, általában pedig e versek feltűnő szociográfikus, „falukutató” ihletettsége a Híd írásainak szerzőihez kétségtelenül közel állt — már-már egy politikai program költői megfogalmazásaként.

A József Attila-füzet külön érdekessége, hogy az első darabja a költő műveiből készült válogatásoknak, hiszen az ezt követő 19 lapos füzet 1943-ban jelent meg (József Attila válogatott lírai versei. Cserépfalvi. Bp.). S általában is a harmadik gyűjtemény a költő halálát követő időszakban. Németh Andor és Bálint György nagy gyűjteményei előzik meg csupán.



A Híd és szellemi életünk József Attila-kultuszának új fejezete a felszabadulás után kezdődött — most már összeforrtan a jugoszláviai magyar irodalmi élet történetével. B. Szabó György szövegkiadása, Fejtő Ferenc József Attila-tanulmányainak publikálása már nem a Híd, hanem szellemi életünk közügye.

*Jegyzet:* Itt közöljük a József Attila: Versek, Híd-Könyvtár, 10. szám, 1940. december hó című füzetébe felvett költemények címlistáját. A fedőlapon a Medvetánc mottója — Aki dudás akar lenni... — olvasható. Tartalma: Fialat életek indulója; Magyarok; Tiszta szívvel; Hosszú az Úristen; Munkások; A város peremén; Anyám; Aki szegény, az a legszegényebb; Szegényember szeretője; Nemzett József Áron; Mondd, mit érlel...; Hazám; Parasztkunyhóka; És keressük az igazságot; A számokról; Levegőt!; Kész a lektár; Két hexameter; Vigasz; Haszon; Hordunk vinnyogó kosarat.

### *Rezime*

Lik Atile Jožefa u časopisu „Híd”

U pristupu pitanju Atile Jožefa i motivi i rezultati su karakteristični za predratni časopis „Híd”. Naime, on prihvata Atilu Jožefa u trenutku kada je on već izgradio svoj pogled na svet i jednoznačno se stavio u službu radničkog pokreta. Tada ovog pesnika smatra za dostojnog premca Petefija i Adija, a njegovu poeziju „najvećom kulturnom vrednošću”.

Ovaj rad raspravlja o tim problemima i prati ih u svim brojevima predratnog časopisa „Híd”.

### *Summary*

The picture of Attila Jozsef in „Híd”

In the approach to the question of Attila Jozsef both the motives and the results are characteristic of the pre-war periodical „Híd”. It accepted Attila Jozsef after he had built up his world-view and identified himself with labour movement. This poet was ranked with Petőfi and Ady, and his poetry was considered to be of „greatest cultural worth”.

This paper is concerned with these questions, and is following them in the volumes of „Híd” in the period between the two wars.